

vina, ne pomanjkovalo, ker jako pospešuje mlečnost ter tudi ima zdravilno moč, to je, kumna brani, da živine ne napenja, posebno kedar mnogo frišne detelje dobiva. Celó mleko dobi po njej prijeten okus.

Regrat je znan kot zdravilna piča, po kateri krave dobro molzejo. Nekateri hočejo trditi, da po nobeni krmi krave toliko ne molzejo kakor po regratu. Tudi je mleko polno tolšče ali smetane.

Tudi *beli ženof* zgodaj zelen pokošen vpliva na mlečnost. *Italijanska ljulika* je jako dobra za molzne krave prav tako iz vrste trav:

Francoska pahovka, timotejka, lesičji rep, svinjski rep. Prav priporočati bi morali živinorejcem še setev sirtka in koruze za zeleno krmo, ker nekmalo katera druga rastlina toliko piče donaša kakor sirtka zeleno pokošeno. Posebno sirtka (sorghum) je za to neprecenljive vrednosti posebno za molzne krave, katerim je poletni izvrstna piča in gotovo zdraviša, manj nevarna od detelje, posebno od lucerne.

Da moramo skrbeti za naše molzne krave še v tem, da jim dajemo zdrave vode v dovoljni meri, da žeje ne trpé, je razumljivo. Ne pozabimo tudi privošiti jim na dan saj par lotov soli, katera bo izdatno pospešila prebavljanje, od katerega je odvisna pa tudi mlečnost.

Skrbimo tudi za snažnost in čisti zrak v hlevu, kateri naj bo pozimi gorak, poleti pa ne prevroč, ter obranjen nadležnih muh, sicer bodo krave ker nadlegovane in trpinčene manje molzle.

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Doléne, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

K gojitvi sadjarstva po pravem gospodarskem načrtu spada eminentno tudi še to, da se smatra sadjarstvo za to, za kar se v gospodarstvu mora smatrati, namreč za oddelek gospodarstva, in ne pa tako rekoč le za gospodarski pritokljaj, kateremu se nikaškega gospodarskega pomena ne pridaja. In ako se sadjarstvo za oddelek gospodarstva smatra, po tem je samo ob sebi razumljivo, da mu je treba tudi izdatnega prostora odločiti, ne pa le na male vrtnice, kakoršni se pri sleherni hiši na deželi nahajajo, omejiti ga.

Potrebno je, da si napravijo naši gospodarji tako zvane sadovnjake. To so bolj pri hiši ležeče, dobro zemljate, čez in čez primerno goste, s sadnim drevjem zasajene senožeti. Kjer pa naprava izdatnega sadovnjaka mogoča ni, tam naj se pa tako zvano poljsko sadjarstvo vpelje. Poljsko sadjarstvo ni nič drugega kakor zasaditev posameznih vrst sadnega drevja med posameznimi njivami. V ta namen pustijo se med njivami po dva do tri metre široke pase ledine, in na te zasadi se po ena vrsta sadnega drevja, razume se, da visokodebelnatega, da obdelovanje njiv ne ovira, da ga pa tudi paseča živina poškodovati ne more.

Tako med njive zasajeno sadno drevje vspeva jako dobro, kajti ono naredi korenike pod njivami, katere se večkrat gnojijo, donaša mu pa tudi deževnica iz višje ležečih njiv gnojilne tvarine. Poljska sadjereja podá pa tudi celemu kraju vse drugačno obličje, kajti gole ravnine, goli hribi postanejo za oko prijetno z drevjem prepreženi, na drevju se naseló drobne tice, in iz pustega, tihega, enoličnega kraja; postane prijetno oživiljen log.

Sadjarstvo mora biti pravilno gojeno, to je, zasajeno sadno drevje se mora tudi tako oskrbovati, kakor to pravila umnega sadjarstva zahtevajo. Pri nas temu žalibog zopet ni po vsem tako, kajti v koliko krajih se najde zasajeno sadno drevje tako zanemarjeno, da je groza. Ravno tako malo se mu streže, kakor bukvi ali hrastu v šumi, in vendar je treba sadno drevje vsako leto obrezovati, čistiti ga je treba, gnojiti mu je treba; potrebno je tudi, da se sadje prav obere in ne brezusmiljeno otrese ali oklati, kar še tako lepo in fino sadje za kupčijo nič vredno stori, drevje pa pohabi.

Kjer je gospodar v sadjarstvu podučén, in kjer ima on tudi pravo ljubezen do njega, tam bode tudi sadno drevje dobro oskrbljeno; ali vse drugače je v nasprotnem, in pri nas prevagljivem slučaju. Koliko je pri nas posebno boljših, to je, večjih gospodarjev, kateri, dasiravno imajo dosti drevja zasajenega, pa za njegovo oskrb, njegovo postrežbo vendar nič ne store, ker ne vedó, kaj naj bi storili, ali pa tudi za to, ker sami vsega storiti ne morejo, ker za to časa ne najdejo; zanesljivega večšega človeka pa tudi nimajo na razpolaganje. Da se vsemu temu opomore, naj bi učitelji po izgledu gosp. M. Ranta v bodočnosti le odrastle gospodarje podučevali, kako se sadju streže, kajti otroke v tem podučevati, je čisto zabadavo, ker oni nimajo ne duševne in ne fizične sposobnosti, da bi take nauke izpeljevali.

Za oskrbovanje ali postrežbo sadnega drevja osnoval naj bi se pa tudi na deželni sadjarski šoli še poseben kurz strežnikov sadnega drevja (Obstwärter-Kurs), kakoršne po drugih deželah uže zdavno imajo. Tak kurs naj bi trpel le osem, k večem štirinajst dni, in ondi naj bi se popolnem odraščeni priprosti možki podučevali, kako se drevje pravilno usadi, cepi, kako v prvi mladosti, kako pozneje, kako v starosti obrezuje, snaži, gnoji itd. Takih sadnih strežnikov naj bi bilo dosti po deželi, posebno po večjih posestvih grajščinah, in kranjsko sadjarstvo zadobilo bi čisto drugačno obličje. Namesto da bi se sadno drevje zanemarjalo, za plod še grdo lomilo, bi se pravilo oskrbovalo, kar bi bilo drevju, osobito pa gospodarju na veliko korist.

Narodne stvari.

Spomin na Mozirje.

Eden velikih národnih praznikov, ki so ga priredili vrli savinjski domoljubje letos binkoštné praznike, ostane nepozabljen Slovincem in še posebej Mozirčanom; namreč blagoslovljenje zastave „Savinjskega Sokola“ na binkoštno nedeljo v Mozirji, prijaznem trgu Slovensko-Štajarskega, kjer se je zbralo čez pet tisoč Slovencev, in zbrane goste pozdravilo je blizo tristo telegramov. Osebnó so slavnost počastili ljubljanski in zagrebški, po deputacijah pa praški in tržaški „Sokoli“, pa kamniški in ljubljanski pevci in razne občine in druga narodna društva. Došlici bili so v Žavcu, Brašlovcah in poslednje v Mozirji izvanredno z navdušenimi slavo-klici sprejeti, iznad poslopij so vihrale slovenske, cesarske in deželne zastave.

Slavoloki so dičili sela in pozdravljali goste v Brašlovcah z napisom od spredaj: „Živijo naši bratje slovenski Sokoli!“ od zadej: „Živelj Sokoli!“ Na drugem slavoloku pa: „Prisrčno pozdravljeni vrli slovanski So-

koli!“ od zadej: „Slava Slavjanom!“ — V Mozirji pri vходу v trg: „Na zdravje!“ zadej: „z Bogom!“ Drug slavolok: „Pomozi Bog!“ zadej: „Ne vdajmo se!“ Pri cerkvi v Mozirji spredej: „Slava!“ zadej: „Dobro došli!“ Pa še več je bilo slavolokov in napisov s pozdravi.

Slavnostni govori državnih poslancev dr. Vošnjaka in župnika Raiča bili so navdušeno sprejeti. Petje ljubljanskih in kamniških pevcev navdušeno, godba soglasna, ples in petje po gostilnicah in na banketu do ranega jutra v ponedeljek.

Savinjčane moremo drugi Slovenci po nekaterih krajih zavidati zaradi narodnega prebujenja, ker imajo napise na gostilnah, prodajalnicah in rokodelnicah, in v gostilni redavski red, samo slovensko, kakor mora pri nas biti, kar drugi kraji zelo pogrešajo, čeravno imajo pri županstvih kake vrle „zaspane“ Slovence, ker še najraji, čeravno dobro ne znajo nemško, vidijo in nas nevedoma tako prodajajo za Nemce.

Križnik.

Politične stvari.

Govor dr. Bilinskega

o šestem oddelku obrtnijske postave v državnem zboru 16. maja.

(Dalje.)

Leta 1882. so se s tem vprašanjem tudi bavili na kongresu društva za socialno politiko in pri tej priložnosti opozoril bi g. poslanca iz Opave na to, da je bil ondi ravno profesor Cohn, na katerega se je skliceval, za referenta, in on se je izrekel proti taki mednarodni uravnavi in se sploh ni kazal tolikšnega prijatelja maksimalnega delavnika, kakor nam ga je včeraj gosp. poslanec iz Opave slikal. Da še več! Na tem kongresu je bil tudi narodno-liberalni dobroznani župan Miguel, in on je rekel, da se narodno postavodajalstvo ne sme nikdar vjeti dati od mednarodnih določeb, da zmožnost tekmovanja ne zavisi edino le od tovarniških postav, temveč od najemnine, plače in ročnosti pri delu, in da je jako čudno, da se podjetniki pri vprašanji gledé tekmovanja nikdar ne ozirajo na one druge pogoje, temveč vedno le edino na tovarniške postave, katere so po njihovih mislih škodljive tekmovalni zmožnosti. Nemci sklicujejo se na angleško tekmovanje in naši podjetniki pa, t. j. tisti, ki so proti maksimalnemu delavniku, pa na konkurenco z Nemci. Sicer je pa vse, kakor pri nas!

Da pa normalni delavnik, prav umerjen, ne škoduje zmožnosti tekmovanja, imam še bolj klasičen dokaz. Vprašanje normalnega delavnika v Avstriji ni novo. Znano je, da je leta 1868. predarelski deželni zbor vladi predlagal vpeljavo 12urnega delavnika; vlada je tisti predlog trgovinskim zbornicam razposlala in 14 oglasilo se jih je proti, 15 pa zanj.

Med poslednjimi nahajajo se zbornice — in to niso kamore morda le iz okrajev, ki nimajo obrti, celovška, goriška, inomostanska, bocenska, feldkirchenska, budějoviška, plzenjska, liberška in brnska. Poslednja zahtevala je celó 11urni delavnik.

Ali morda veste za boljše spričevalo gledé neškodljivosti maksimalnega delavnika, kar se obrtnije tiče, kakor so ravno trgovinske zbornice same?

Ako me toraj vprašate po nasledkih, ki bi pri vpejavi normalnega delavnika podjetnika zadeli, kajti o delavcih imam popolnem mirno vest — lahko rečem: „Škodoval bo posamičnim in sicer ravno tistim, ki so ga spravili v življenje, to so pa tisti, o katerih je gosp.

poslanec celovške trgovinske zbornice pisal, da, ako bi obrtnija samo le take člane imela, bi bilo boljše za-njo, da pogine. (Dobro, dobro! na desni.) Na veliko srečo jih je pa jako malo, ki bi si bili na škodo delavca preveč prislужili. Tisti morajo se sedaj pokoriti in čas dela skrajšati. So pa zopet drugi, ki se jih nasledki ne bodo kar nič dotikali, kajti znano je, da je mnogo obrtnij, ki uže zaradi svoje tehnike in na težavo dela ne morejo po 11 do 12 ur delati. Kar je ostalih obrtnikov, čutili bodo postavo na jako zmeren način, popravili pa bodo škodo po zboljšanih mašinah in po višji zmožnosti delavca. Prav dobro razumem, da zmožnost dela ne more toliko narasti v mašinski obrti, kakor pa pri rokodelstvu, kjer se ročnost delavčeva mnogo ceni; odgovoriti pa hočem na to, da se, kakor je skušnija dokazala, ravno v poslednjih urah dela, ko je delavec uže ves truden in zaspan, največ mašin pokvari in potare, kar bo potem maksimalni delavnik zabranil in o tem smislu povzdignila se bo tudi zmožnost delavcev vsled okrajšanega delavnika in bo okrajšanje po večjem vspehu odškodovala. Nasproti temu bodo pa vsi obrtniki toliko na dobičku, da se bodo rešili tistih konkurentov, ki so do sedaj v tekmovanje svoje delavce in njih veliko število zlorabili. (Prav res! na desni.) Tudi angleški fabrikantje branili so se s prvega tovarniških postav, sedaj jih pa smatrajo za veliko dobroto, katera jim je pogoje tekmovanja še le vredila in na enako pot spravila.

Sedaj gre toraj le še za to, kako dolgo naj traja najdaljši delavnik. Tukaj pravijo nekateri: Prepisali ste 11 ur iz švicarskih postav in drugi pa: Hoteli ste imeti neko številko in ste enajsto zapisali, ker se vam je ravno nakretila. No, ravno tako to vendar-le ni. Sklicati se hočem najpoprej na ênketo, pri kateri so se podjetniki izrazili o praktičnih razmerah pri njih samih ali pa pri drugih vestnih podjetnikih. Tukaj je edino le gospod poslanec trgovinske zbornice praškega starega mesta, ki je navajal 10 ur na dan; izvedenec Milde (ključavničar) 10 ur, gosp. poslanec mesta Aussig 11 do 11½ ur, gosp. poslanec mesta Rumburg 11 ur, fabrikant Siegmund (volnina) 11 do 12 ur, izvedenec Liebig 11 ur, poslanec VII. okraja 10 do 12 ur, izvedenec Oppenheimer (porcelan) 11 ur, spoštovani poslanec kmetijskih občin kraljevograbskih (steklenina) 10 do 12 ur, izvedenec šleskih predilnic Weiss 10 do 12 ur dela itd. Le poslanec praške trgovinske zbornice navedel je 12 ur in izvedenec Pacher pa „okoli“ 12 ur.

Nadalje, gospôda moja, mi je opomniti, da imamo tovarniški red brnskega magistrata od 20. februarja l. 1868. za tovarne z volnino po okolici in tisti red zakazuje 11½ ur dela na dan — se ve da z izgovorom družih medsebojnih določil, katere le edino postava izključiti zamore — v resnici se pa ondi vendar-le povprečno po 11½ ure dela nahaja. Razun tega hočem se pa še sklicavati na izvor, katerega je včeraj gosp. poslanec celovške trgovinske zbornice označil — jaz ne vem, če po pravici, da obrti ni ravno, kdo vé, koliko naklonjen.

Ako gre toraj za dolgost delavnikovo, moralo bi v onem pisanji g. Schneiderja, oziroma barona Voglsanga — ako je sploh rzsodba gosp. poslanca Pacherja resnična — prej preveč nego premalo ur navedenih biti.

Jaz sem si pa podatke, ki se ondi nahajajo, sestavil, iz katerih sprevidim, da na pr. v tkalni obrtniji, kateri je v Moravi največja vloga prisojena, od 51 tkalnic, relativna večina, to je 19 po 12 ur na dan dela in med 20 tovarnami v Čeah, jih tudi dela 9, kar je zopet relativna večina, po 12 ur na dan. Kakor sem rekel, ako je res, da je hotel pisatelj za obrt neugodno pisati, ker je čas dela relativno v največ slučajih le z